

Segons la mitologia japonesa, no són les mares les que trien la mainada; Són la mainada qui trien les mares.

Informació compartida per la Dra Consol Casajoana

Té set anys acabats d'encetar i a l'escola ja li han donat rosari i missal. No hi cap a la pell i ha corregut, tota cofoia, a desar-los a la cambra que comparteix amb els seus dos germans adolescents.

—*Los guardo yo, mama, los guardo yo...*—Ella encara no parla català, però ja diu "mama" en comptes de "mamá".

No et vull fer espòiler. Només et diré que el calendari que hi ha penjat a la paret del menjador és obert al mes de juliol. Que l'any que apareix imprès a cada full és el 1936. La part bona és que tu acabes de fer deu anys i un estiu resplendent se t'obre al davant. La dolenta és que els feixistes s'han alçat contra la República i no sembla pas que a les potències occidentals els hagi amoïnat gens ni mica. A la nena, no la coneixes encara, però ja pateixes en genèric per ella, inclosa com és dins el col·lectiu de canalla a primera línia de foc, ara que el teu pare, que és d'Esquerra Republicana, t'ha dit que "el front" són als carrers de totes les ciutats. T'alleuja saber que a Barcelona els milicians, en un combat casa per casa, n'han aconseguit el control. Que la mainada que hi viuen ja poden dormir ben segurs.

Jo, que ho observo tot des del núvol d'Olot, on els per-néixer catalans fem barretines mentre esperem impacients que aparegui la nostra data de naixement en el calendari de la vida, no n'estic tan segura i la talaio per si de cas. Li vull dir que sé que els milicians entraran trucant, sense esbotzar portes, que per això no ha de patir. Que la seva mare els pot anar a obrir, encara que siguin totes dues soles a casa aquest matí d'estiu del 36. No els ha de passar res, però, tanmateix, val més que vagin amb compte que ningú no perdi els estreps, que les precaucions no són mai sobrereres... He vist que es deia Manolita i l'he clicada com a mare i això em permet ja de visualitzar l'escena i tutejar-la. Vull creure que ella rep amb nitidesa els meus missatges, tot i que jo només parli un català de muntanya... Tot just m'ha donat temps per enviar-li un m'agrada per la bateta de Vichy verd i blanc que em duu, que ja els milicians han picat a la porta. Obligada a fer-li *coaching* en temps real, que ja he fet tard per un brífing preparatori, cal que sàpiga amb qui se les heu, si no vull que li passi res.

Els milicians s'estan adreçant a la teva mare, Manolita. Els entendràs perfectament; ells també parlen castellà com vosaltres a casa. Ara entren furients a la cambra dels teus pares. La teva mare ja és dins. S'ha col·locat davant la calaixera en va, que el cap dels milicians no tan sols és el més vell, és també el més sagaç.

—*¡Hágase a un la'ó, a un la'ó le digo, mujer!*

No t'espantis: acaba de veure un reflex daurat damunt del cap de la teva mare i l'ha feta enretirar amb un gest nerviüt de la mà esquerra. Ara, amb la corona al cim de la mare de Déu del Carme tota al descobert, se li han encès els ulls d'ira i ja flamegen. La teva mare s'ha enretirat, i ell ha fet caure la imatge de guix d'una manotada. Mare i filla la veieu saltar enlaire i caure a terra esbocinada, a la Carmelita, i el cor se us encongeix. Ella es conté, però tu arrenques a plorar desconsoladament, i el més jove dels milicians, amb l'arma llarga encara a l'espatlla, s'abaixa per a parlar-te.

—*No llores, bonita, que nosotros no haremos daño.*

Ha dit `té' o ha dit `os'? Ho sento, Manolita, entre sanglots, no l'he sentit prou bé. Veig com t'agafes al davantal de la mare i sé que ho fas per protegir-la. De sobte, et gires per mirar el somriure esquerdat de la Carmelita de guix i el llambreig de la teva mirada em diu que acabes d'entendre contra què van. No t'amoïnis pas, que a la teva mare no li faran cap mal; aprofita per fer-te fonedissa cap a la teva cambra, ara que estan distrets parlant, ja saps què vull dir...

Des d'on ets ara ho sents tot, però no et neguitegis, que no hi ha motiu. Pams i pums, tot ho regiren, tot ho esbotzen tot, però tu tranquil·la que no toquen la teva mare. Només repeteixen el *¿Dónde está su Mario?* Ni un cabell no li despentin, ni una butxaca no li esquincen, ni tan sols la palpen, tant que en malparlen, alguns, dels milicians! Només li pregunten pel Mario. Què deu haver fet el Mario? Saps que el germà de la valenciana que et dona avellanes cada tarda, fa temps que no ve per allà... Però per què no li ho diu, la mare, que ara, de Mario, allà no n'hi viu cap, i així se'n van amb bon vent, aquesta colla de tabalots? Que potser dolents del tot no ho són, però una mica de basarda sí que fan, oi, sobretot el més vell, que és el més malcarat...

—*No lo sé. Nunca me dice donde va, mi marido...*

De sobte rius, veig que te n'adones: té raó, la teva mare, ella sí que els ha entès bé: no busquen cap Mario, com hi ha món!, que van darrere del seu "*marido*". La teva mare sempre

recalca l' "ido", que els de Comillas no se'n mengen cap ni una de lletra, que no va pas ser la fam sinó la cerca de llum, el que els va dur a Catalunya... I ara, a aquell malagradós, la mare tampoc no li diu pas cap mentida. No ho sap del cert, on és el seu home... El teu pare entra i surt quan vol, i mai no diu on va ni d'on ve.

—*Andará buscando trabajo, no sé dónde habrá ido, mi marido...*

Rebla l'ido, dos cops, la teva mare, i no ho fa pas per esmenar-los la plana, sinó d'esma, pobreta, que fa una cara més esblaimada que si se li hagués aparegut la patrona dels mariners en persona a reclamar-li danys i perjudicis pel què ha passat suara amb la seva imatge de guix. Ara que li semblava que havien iniciat una nova vida a Barcelona, a la teva mare —`una viiida', que diu ella allargant la *i*, i vol dir una vida que no sigui grisa com la de la mar Cantàbrica, que engolí el vaixell de l'avi Txomín, el d'Elantxobe, i li embassà els pulmons. Una mar tèbia, mansoia i lluminosa, com la Mediterrània...

—*¿Trabajo? ¿En un sindicato amarillo? No me haga reír, mujer...*

Li ha contestat, mofant-se d'ella, el milicià de cabells filferrats i cara de pomes agres, com si no es cregués que el teu pare en vol de veritat, de feina. Tu saps que sí, que en cerca a tothora, i que s'ha acabat apuntant al Sindicat Lliure on li han promès que en tindria. I n'ha aconseguit, eh? N'ha aconseguit! Si tu sabessis menjar-te les *d* com el milicià manaire, li ho diries ara mateix sense ambages. Que la tia diu que el teu pare és dalt del vaixell Montserrat, què es pensa aquest saberudàs! No entenies per què a la teva mare la notícia no l'havia feta gaire contenta i ara comprens que potser es malfiava de les conseqüències. Tant voler fugir de la mar de Cantàbria per acabar-se embarcant des de la Mediterrània! *Tu padre tiene el santo de espaldas*, que diu ella amb les seves paraules. «Qui està de pega, a cada punt ensopega» diràs tu amb els anys. Però ara encara parles castellà i no saps què vol dir el verb ensopegar. I jo, amb aquest meu accent tancat de la Catalunya vella, no puc pas ser la millor mestra. Però ja se m'aniran obrint les *as* a mi també amb els anys...

—*¿Ésta es su cama?*

—*Sí, señor, ahí dormimos los dos.*

Els sents des de l'habitació del final del passadís, mentre t'afanyes a tapar amb les dues mans el calaix de baix de tot, que és el teu. Penses que així, si entren, no el veuran, aquell calaix. I que si no el veuen, no l'obriran i que si no l'obren no hi els trobaran, els teus tresors. Somrius per un instant, però al següent em veus arrufar les celles, i t'adones de com n'ets d'innocent. Que no han fet apartar la mare quan s'ha posat davant la calaixera? Que no han vist la mare de Déu de guix que tenia

al capdamunt i, a sota, que no els han acabat descobrint els calaixos tan ben tapats amb aquella cortina gruixuda? Que no han començat a obrir-los i abocar-los a terra, l'un darrere l'altre? Que no han fet prou terrabastall en caure?

—*¿No hay más habitaciones?*

—*Sólo el dormitorio de los niños...*

Que ho sents, Manolita? Quan acabin, vindran a la cambra on ets ara! I, per molt que hakis amagat els teus dos tresors dins del calaix, sota un munt de mocadors, n'abocaran el contingut a terra, i el missal, que és nacrat i pesa, acabarà escrostonat com la Carmelita de guix. El rosari, no se salvarà pas tampoc de la crema: el llençaran escales avall i acabarà, degotant boletes fins a la boca del clavegueram, que se les empassarà com si fossin anissos. I a a tu et passarà com a l'Antonieta, i no podràs fer la comunió aquest any i després, després, qui se'n recordarà, que no l'has feta, eh? Te n'adones del que et passarà, si continues tapant el calaix de baix de tot amb les mans, com una beneitona?

—*Eso es un trastero...*

—*No me tome el pelo, mujer, que no está el horno para bollos...*

Ara basta perquè la teva mare els ha dit que no és cap dormitori, que s'estaran una estona entretinguts amb fòtils i joguines velles. Aprofita-ho per fer treballar la closca, au, Manolita, pensa, de pressa! Mm...Si te'ls poguessis empassar, el missal i el rosari, rai, qui sabia que els dus la panxa? Però tens la boca tan petitona, noia... I encara que hi cabessin després qui els en trauria, eh? Si fossis un cocodril, prou que podries desar-los-hi, i ningú no gosaria obrir-te la boca per saber què dus a dins. Però ets una nena de set anys, oi que te'n recordes?, i força escanyolida a més, que per no tenir ni panxa no tens... Ara veig que te m'has mig ofès i agafes aire, t'infles i rius per dins pensant en tots els animalons panxuts que hi ha al zoo.

—*Brillo, compañeros!*

Et fas molta gràcia amb aquesta panxa d'aire que t'has fet, oi? Sí, tu riu, que ja se senten els passos d'aquells tabalots i ja veuràs quin pa s'hi dona quan entrin, ja! Ara que...si fossis una cangureta com la del conte de l'escola, llavors sí que tindries una bona bossa a la panxa on t'hi cabrien pilots de coses... Ei...qui ho diu que no en pots tenir una, de ben grossa, tu, també? Veig com l'espurna d'una idea t'encén els ulls, separets amb els teus dits menuts la cinta de les calcetes i hi obres un saca prou fonda com per encabir-hi rosari i missal. I com en acabat, t'abaixes la bateta de Vichy emmidonat, te l'aplanes ben bé fins als genolls amb les mans, i et col·loques els dos bracets prims agafats al davant

com si te'ls volguessis bressolar. Ara qui és el maco que et diu, que en no tens tu, una de ben bonica de panxeta, eh? Però, xxt, els sents?

—*Es aquí...compañeros...*

Surts d'esquitllentes de l'habitació per deixar-los l'espai lliure per regirar-ho tot i fer l'escampall de mil dimonis que els vingui de gust. En fan més via, que quan al teu pare li agafa una rampellada i hi busca alguna galindaina esgarriada, vés! I no s'hi estan ni dos minuts, ells, eh? En surten renegant després d'haver arrencat la cortina, esbudellat l'armari, sembrat de vestits, camises, pantalons, mitjons i samarretes tot el terra de la cambra. Ja són al rebedor i des de la cuina estant sents l'advertiment que fan a la teva mare. Pel to, més que per les paraules, entens que se'n van amb les mans tan buides com han arribat suara.

—*Esta vez se van de rositas, pero adviértale a su mari'ó...*

La porta es tanca de cop. La mare vola a buscar-te.

—*¡Ya se han ido, ya se han ido!* La mare recalca els *ido* i tu somrius, i li ensenyes què hi dus en aquesta bossa de cangureta que t'has fet a la panxa. —*¡Ay, mi hijuca!* —Sospira entre llàgrimes.

M'has escoltat fins aquí amb un silenci sepulcral i ara somrius amb aquests teus ulls tan blaus. Agnòstic convençut com el teu pare, des dels teus deu anys tot just encetats trobes la nena meravellosa. Si la coneguessis ja, hauries fet el que hagués estat al teu abast perquè pogués celebrar la comunió l'endemà mateix. Per això t'alegres ben de cor que hagi salvat el rosari i el missal. Tan sols t'hauries volgut assegurar que tant ella com la resta de mainada poguessin desdir-se'n de grans si consideraven que els hi havien empès amb enganys. Avui, però, a un centenar llarg de quilòmetres de distància, et commou assabentar-te que aquest convuls juliol del 36, a Barcelona, una nena acaba de descobrir el veritable sentit de la dita en francès que tant t'agrada: «*La pensée c'est le travail continuel de l'esprit*», o el que, fet i fet, acaba essent el mateix: que, en qualsevol destret, el desllorigador és el cap. I somrius de nou, confiant poder-la conèixer ben aviat amb una joia d'infant que mai no t'abandonarà.